

Stadsparken, Innerstaden 2:1

Fornlämning RAÄ Lund 73:1/Lämningsnr 1988:5459
Lunds stad och kommun, Skåne län
Arkeologisk schaktningsövervakning, Geoteknik 2018
Kristoffer Brink

Titel: Stadsparken, Innerstaden 2:1

Författare: Kristoffer Brink

Kulturmiljörapport: 2022:27

Omslagsbild: Borrigg vid dammen i Stadsparken

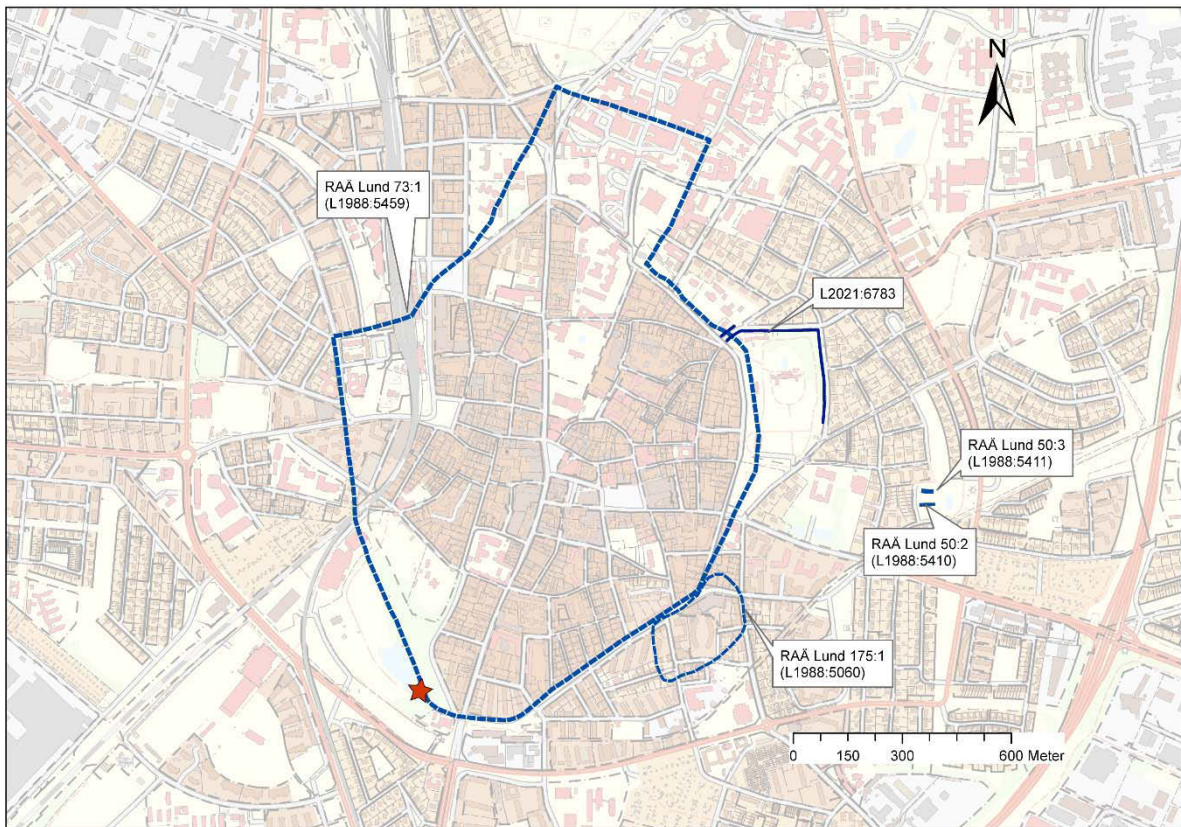
Upphovsrätt: Där inget annat är angivet, enligt Creative Commons licens CC BY

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Inledning	2
Fornlämningsmiljö	2
Tidigare arkeologiska iakttagelser	3
Genomförande och resultat	4
Borrprov 1	5
Borrprov 2	5
Borrprov 3	5
Borrprov 4	5
Borrprov 5	5
Kulturlagerstatus	6
Förslag på fortsatta åtgärder	6
Administrativa och tekniska uppgifter	7
Referenser	8
Bilagor	9
BP1	9
BP2	9
BP4	10
BP5	10

Sammanfattning

- I samband med att Ramböll genomförde en geoteknisk undersökning i projekteringssyfte i en del av stadsparken genomfördes en arkeologisk schaktningsövervakning enligt Länsstyrelsens beslut (Lst dnr 431-17794-2018 Kulturens projektnummer A_2018_0023).
- Området för undersökningen var intill den bevarade delen av Lunds stadsvall och omedelbart sydöst om den stora dammen i stadsparken. Möjligen utgör dammen en rest av en dammanläggning med en ö som har legat utanför stadsvallen under tidigmodern tid och ingick i en stadsäga vid namn Gedsholmslyckan.
- Två borrhov (BP 1 och BP 2) togs i gräsyten öster om "snigelberget", en kulle som kantar den södra delen av den befintliga dammen i stadsparken. Borrhoverna visade mycket uttorkade lager som vara svåra att tolka. Att hoverna var torra kan förklaras dels med närhet till stora lövträd samt att det vid undersökningstillfället inte regnat på närmare 3. Borrhov 4 och 5 togs intill dammen och Borrhov 3 i gångbanan.
- Sammantaget kan konstateras att uttorkningsgraden på kulturlagren var hög i området. Intressanta äldre kulturlager framkom på en nivå mellan 0,20 och 0,60 m under dagens marknivå. Moränleran framkom på ett djup om 1,10 – 1,30 m, vilket innebär att kulturlagermaktigheten som mest uppmättes till 1,10m.

Figur 1. Lunds medeltida stad, fornlämning 73:1/L1988:5459, med platsen för undersökningen markerad med en röd stjärna, mot bakgrund av Lantmäteriets fastighetskarta ©.

Inledning

I samband med en geoteknisk undersökning för projektering i en del av Stadsparken i Lund utfördes en arkeologisk undersökning enligt Länsstyrelsens beslut (Lst dnr 431-17794-2018, Kulturens projektnr A_2018_0023). Området för undersökningen ligger intill den bevarade delen av Lunds stadsvall och direkt sydöst om den stora dammen i stadsparken.

Fornlämningsmiljö

Området som undersökningen genomfördes på är inom det som idag är Stadsparken. På Bergmans karta från år 1704 var området indelat i två lyckor, Skultelyckan och Gids- eller Gedsholmslyckan. Lyckorna tillhörde stadens jordar, den så kallade stadsägan som låg utanför själva stadsområdet. Undersökningsområdet var placerat inom det som tidigare var Gedsholmslyckan. Lyckan användes såväl till odling som till ängsbruk (Skansjö 2012:200f). Gedsholmslyckan omnämns första gången år 1673 och eventuellt är det ordet get som är förleden. På lyckan fanns en grävd vattengrav med en liten

holme i, benämnd Gidsholmen (Bevaringskommittén 1996:144). Liknande anläggning har funnits strax norr om Gedsholmslyckan, benämnd Puggholmen. Vad dessa två anläggningar var och deras ursprungliga funktion är osäkert. En parallell kan ses i undersökningar på Mårtenstorget i Lund där det arkeologiskt har påträffats en damm med ö, som tolkades ha ingått i en trädgårdsanläggning (Johansson Hervén 2001:11). Det är möjligt att Gidsholmen och Puggholmen var trädgårdsanläggningar under 1600-talet, med sitt ursprung i huvudgårdsanläggningar från tidig- och högmedeltid och som med tiden köpts upp av staden och inkorporerats i stadens jordar. Eventuellt kan nuvarande ö i fågeldammen vara en rest av Gidsholmen (Bevaringskommittén 1996:144).

Stadsvallen som ligger i nära anslutning till undersökningsområdet, har genom åren studerats med olika infalls vinklar. Den äldre forskningen har nästintill uteslutande fokuserat på den strikt militära och fortifikatoriska aspekten, medan sentida forskning har undersökt de ekonomiska, sociologiska och juridiska funktionerna av vallen (Larsson 2001:58).

Under 1800-talet blev parker, grönområden och promenadstråk ett viktigt inslag i offentliga miljöer. Där kunde städernas borgerskap mötas, men avsikten var också att försköna det bebyggelsepräglade stadsrummet. I Lund utgjorde det ännu inte exploaterade området i sydväst en lämplig plats för att anlägga en park. Under 1800-talet förlorade de tidigare avlöningsjordarna sin funktion och ett konsortium bildades som ville förhindra att området styckades upp för bebyggelse, för att istället skapa ett grönområde på platsen. År 1904 förvärvade staden parkområdet och inrättade därefter en regelrätt stadspark, varav en del stod färdigt till Lundautställningen år 1907. År 1907/1908 var det år som delarna utanför vallen införlivades med Stadsparken (Bevaringskommittén 1996:144). Den fullständiga omgestaltningen blev klar år 1911 under ledning av stadsträdgårdsmästare Johannes Ekberg (Bevaringskommittén 1981).

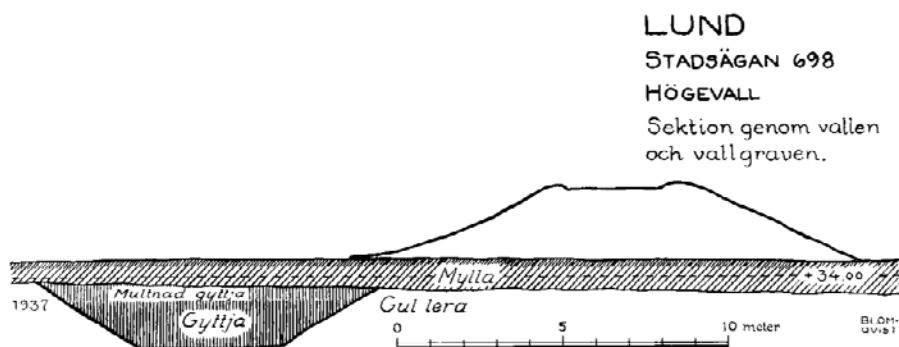
Tidigare arkeologiska iakttagelser

Då undersökningsytan låg utanför den medeltida stadsgränsen och under senare tid varit stadspark har inga arkeologiska undersökningar skett i nära anslutning till denna undersökning. De närmaste observationerna är från ett område i söder (år 1952) då en schaktningsövervakning inför kabeldragning genomfördes. Under år 2009 genomfördes en arkeologisk schaktningsövervakning strax norr om Mejeriet i Lund (Bolander 2009). I dessa undersökningar var djupet ringa (ca 0,50 m) och det påträffades kulturlager och sentida raserings- och byggnadsmaterial.

I de norra delarna av Stadsparken, på den del som är Svaneluckykan, har flera arkeologiska undersökningar visat på aktiviteter i samband anläggandet av kyrkorna S:t Måns och Lilla S:t Peters kyrkor. Närmare bestämt har flera klockgjutningsgropar kunnat identifieras (Rönn 1996; Larsson 2019)

I stadsparken, ca 300 m från Södertull har en sektion dokumenterats av den medeltida vallen och vallgraven, figur 2. Sektionen är uppmätt på det ställe där en genombrytning av vallen finns idag, genombrytningen skedde troligen i samband med Lundautställningen år 1907. Vallgraven

dokumenterades till att ha en bredd om ca 10 meter och ett djup på drygt 2,5 m. Då vällen byggdes upp av de uppgrävda massorna har vällen ursprungligen haft liknande dimensioner (Blomquist 1985:24).

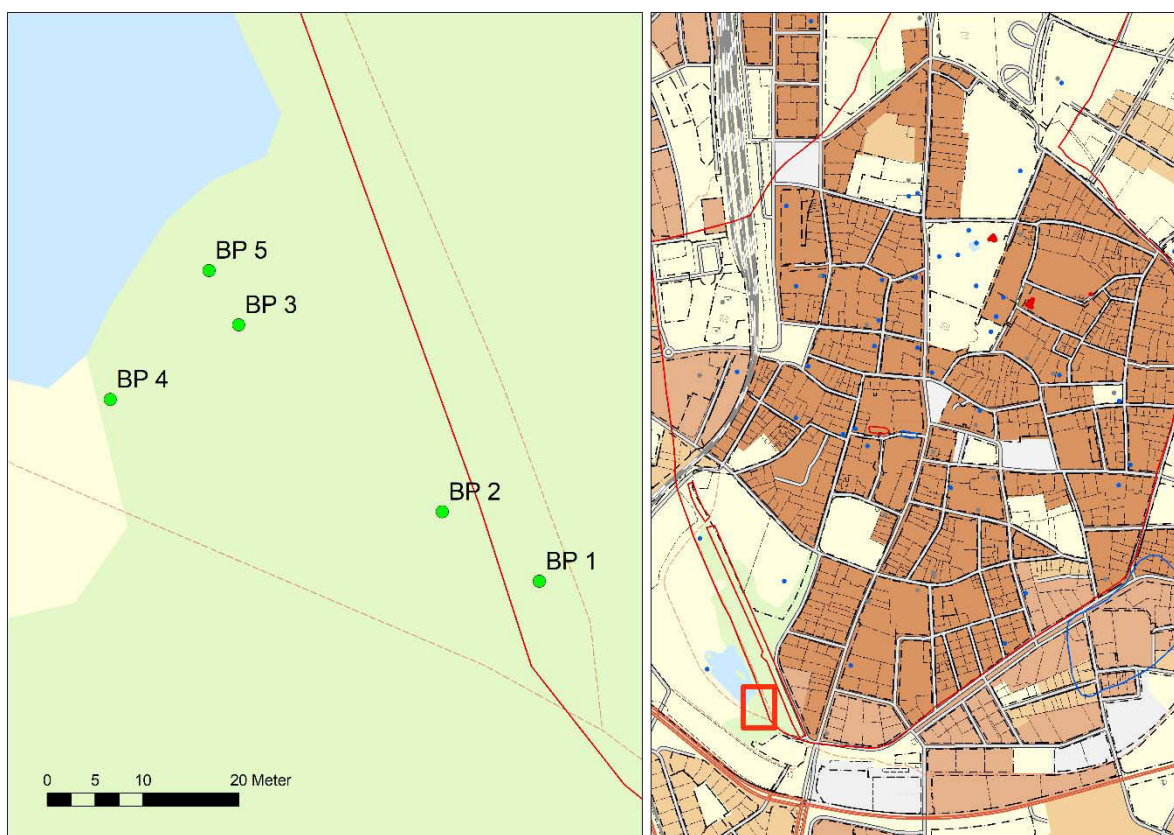

Sektionen tagen invid huvudingången till Stadsparken.

Figur 2. Sektionsritning som visar vall och vallgrav i stadsparken (Blomquist 1985:23).

Genomförande och resultat

Totalt togs fem borrhöver, två togs i gräsytan öster om "snigelberget" (BP 1 och BP 2). BP 3 togs i gångbanan, medan prov 4 och 5 togs intill dammen. I figur 3 nedan redovisas punkternas förhållande till varandra.

Figur 3. Till vänster de aktuella borrhöverna, till höger översiktskarta över Lund med det vänstra utsnittet markerat med röd rektangel. Med bakgrund från Lantmäteriets fastighetskarta ©.

Borrprov 1

Provet hade överst ett område med moderna massor bestående av matjord, ner till ett djup av 0,20 m. Mellan 0,20 och 0,90 fanns ett möjligt kulturlager med inslag av träkol, tegelkross, kalk samt lera. Lagret var mycket torrt. Under det lagret följde ett lager mellan 0,90–1,20 m som var ljusare i färgen med inslag av träkol och kalk, påminner om morän men med inblandade inslag av kulturlager. Moränen framkom vid ett djup om 1,20 m.

Borrprov 2

Ner till ett djup om 0,20 m fanns matjord som efterföljdes av ett lager med vitt/ljusgult tegelsmul och kalk. Lagret fortsatte ner till 0,60 m och var mycket torrt och troligen rester efter byggnation/rasering av byggnad. Lagret under förekom mellan 0,60 m och 1,10 m och var ett brungrått fett lager med inslag av träkol, kalk och djurben. Vid 1,10 m började moränen.

Borrprov 3

Provet togs i gångbanan och ett bärlager dokumenterades på ett djup mellan 0,10 och 0,50 m. Under bärlagret framkom ett kulturlager mellan 0,50 och 1,50 meters djup. Lagret bestod av gråbrun fet lera som var något fuktig med inslag av träkol, kalk och enstaka tegelfragment. Lagret under sträckte sig från 1,50 till 2,20 meters djup. Lagret bestod av en brun gyttja med lerfläckar utan inslag av komponenter, men var något fuktigt. De sista tio cm innan moränen mellan 2,20 - 2,30 meters djup bestod av ett tunt lager av grus med lerinblandning med inslag av tegelkross och kalkprickar. Vid -2,30 m framkom moränen.

Borrprov 4

Ner till 0,40 meters djup dokumenterades matjord som efterföljdes av ett område med rötter ner till ett djup av 0,60 m. Kulturlagret som framkom mellan 0,60 och 1,10 meters djup var brunt, något fet och torr lera med inslag av kalk, träkol, tegel och lerfläckar. Lagret är tolkat som omrört och därmed sekundärt deponerat. Moränen framkom vid 1,10 m.

Borrprov 5

På toppen av provet fanns matjord ner till 0,15 meters djup. Därefter följde ett lager med omrörda bruna massor bestående av torr, något fet lera som fläckvis var gul. Lagret hade inslag av flinta, kalkprickar och enstaka tegelkross. Lagret dokumenterades mellan 0,15 och 0,85 meters djup. Nästa lager sträckte sig mellan 0,85 och 1,30 meters djup och påminde om det ovan, men var mer kompakt och gråare till färgen. Moränen framkom på 1,30 meters djup.

Kulturlagerstatus

I alla borrhöjningar fanns bevarade äldre kulturlager. Borrhöjning 1, 2 och 3 innehöll lager som tolkades som intakta kulturlager. I punkt 4 och 5 påträffades omrörda kulturlager. Kulturlagren var torra vilket indikerar dålig bevaringsgrad för arkeologiska lämningar. De påträffade kulturlagren framkom på en nivå av 0,20 – 0,60 m under dagens markyta med moränen på ett generellt djup mellan 1,10–1,30 meters djup. I borrhöjning 3 framkom moränen på ett djup av 2,30 m.

Förslag på fortsatta åtgärder

Arbetet är avslutat och Kulturen föreslår inga vidare åtgärder.

Administrativa och tekniska uppgifter

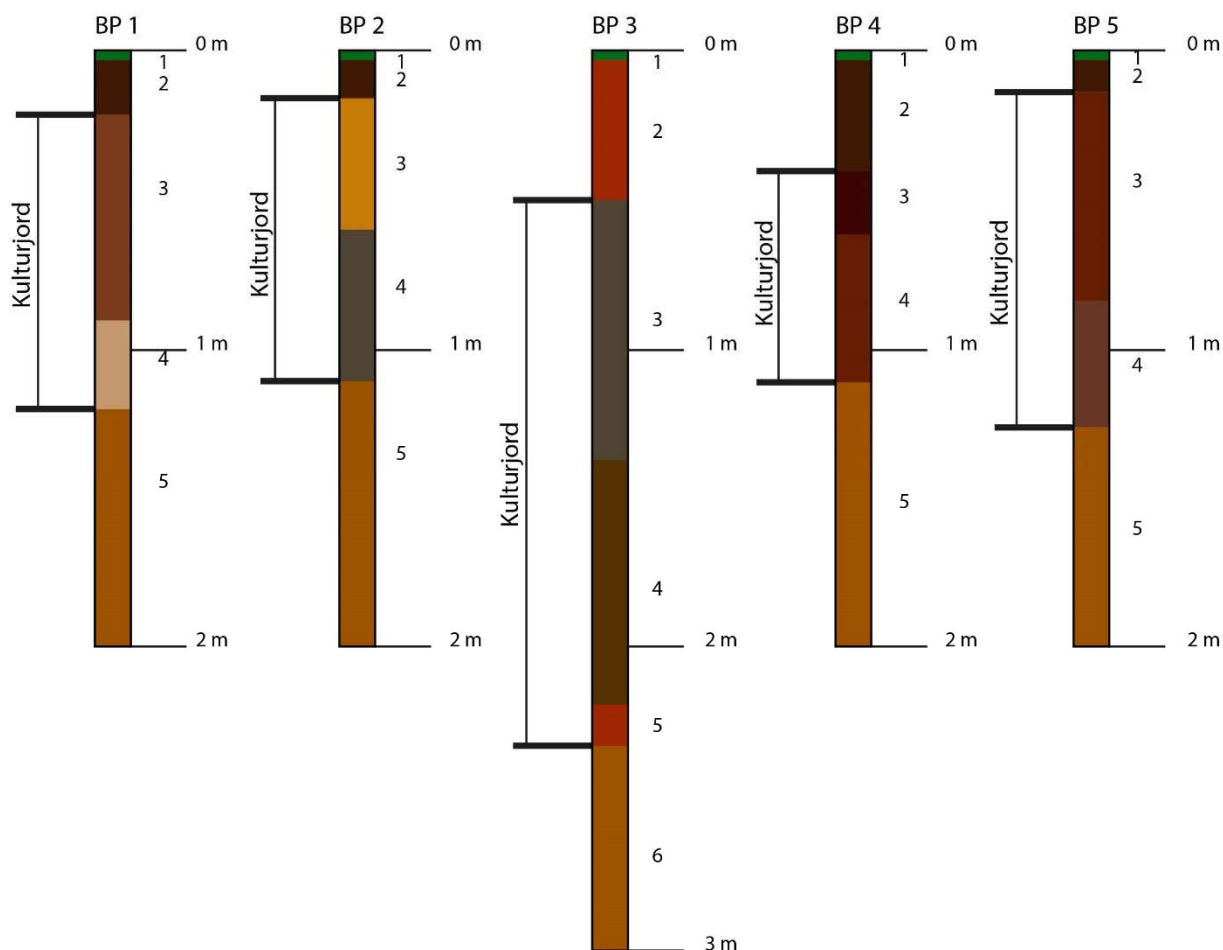
Länsstyrelsens dnr	431-17794-2018
Fornlämningsnr	RAÄ Lund 73:1
Lämningsnr, fornreg	L1988:5459
Kulturens projektnr	A_2018_0023
Trakt/kvarter/fastighet	Innerstaden 2:1, Stadsparken
Socken	Lunds stad
Kommun	Lund
Län	Skåne
Typ av exploatering	Geoteknisk undersökning i projekteringssyfte
Uppdragsgivare	Ramböll Sverige AB
Typ av undersökning	Arkeologisk undersökning i form av en schaktningsövervakning
Ansvarig institution	Kulturen
Fältarbetsledare	Aja Guldåker
Övrig personal	
Fältarbetstid	2018-07-24 – 2018-07-24
Fälttid, arkeolog, tim	2 h
Fälttid, maskin, tim	-
Yta, m ²	5 borrhål
Kubik, m ³	
Schaktmeter, m	
Fyndmaterial	Inga fynd tillvaratogs
Ritning, dokumentation	1 st A3 ritfilm: 1 sektionsritning skala 1:20
Foto	5 digitala fotografier
Analyser	-
Arkivmaterial, förvaring	Kulturens LA-arkiv under fastighetsbeteckningen Innerstaden 2:1 Stadsparken

Referenser

- Bevaringskommittén. 1981. *Lunds stadskärna. Bevaringsprogram Clemens och Drottens rotar*. Trelleborg.
- Bevaringskommittén. 1996. *Lund utanför vallarna. Bevaringsprogram. Del II*. Lund.
- Bolander, A., 2009. Innerstaden 2:1, Stadsparken, Lund. Arkeologisk förundersökning 2009. *Arkeologiska arkivrapporter från Lund nr 355*. Kulturen. Lund.
- Johansson Hervén, C., 2001. Mårtenstorget i Lund. Arkeologisk undersökning 1997. En kulturhistorisk redogörelse. *Arkeologiska rapporter från Lund, nr 21*. Kulturen. Lund
- Larsson, S., 2001. Vetenskapligt program för arkeologiska undersökning, forskning och förmedling vid kulturen. *Arkeologiska arkivrapporter från Lund, nr 304*. Kulturen. Lund
- Larsson, S., 2019. Stadsparken, Svaneluckykan 1 & 2, Arkeologisk förundersökning 2015. *Kulturmiljörapport 2019:3*. Kulturen. Lund
- Rönn, V., 1996. Stadsparken och Svanegatan i Lund. *Arkeologiska rapporter från lund*, nr 16. Kulturen. Lund.
- Skansjö, S., 2012. *Lunds historia – staden och omlandet. 2 Tidigmodern tid. I en bördig bygd (1536–1862)*. Lund.

Bilagor

1. Sektionsritningar för borrhpunkt 1-5

Lagerbeskrivningar för borrhpunkterna.

BP1

1. Grässvål.
2. Matjord, mycket torrt.
3. Mycket torr jord med lerinslag, tegel, kalk, rötter, enstaka träkol. Kulturjord.
4. Ljusare lera med inslag av kalk, enstaka träkol. Mycket torrt. Nästan morän.
5. Torr morän.

BP2

1. Grässvål.
2. Matjord, mycket torrt.
3. Smuligt, torrt vit-ljusbult tegel smulig kalk. Raseringslager.
4. Brungrå, fet lera med inslag av träkol, kalk, djurben. Kulturjord.
5. Morän, något fuktigt.

BP3

1. Grässvål
2. Grus, tegelkross. Bärlager.
3. Gråbrun fet lera. Något fuktig med inslag av träkol, kalk och enstaka tegel.
4. Brun gyttja med lerfläckar utan inslag av komponenter något fuktig.
5. Grus med lerinblandning och inslag av tegelkross och kalkprickar.
6. Lermorän, fuktig.

BP4

1. Grässvål
2. Matjord
3. Rötter, matjord, tort
4. Brun, något fet, torr lera med inslag av kalk, träkol, tegel och lerfläckar. Omrört.
5. Morän, torr.

BP5

1. Grässvål
2. Matjord
3. Omrörda massor av brun, torr, något fet lera. Fläckvis gul. Inslag av flinta, kalkprickar enstaka tegelkross.
4. Samma som ovan, men mer grå och kompakt, torr
5. Morän, torrt

2022

- 2022:1 Rådhuset i Helsingborg Kunskapsunderlag. Rådhuset 3, Helsingborg. Lena Hector och Carita Melchert.
- 2022:2 Munkarps kyrka, Munkarp 4:40, Höörs kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan. Carita Melchert.
- 2022:3 Värpinge 17:10, RAÄ 156:1, L1988:4998. Värpinge, Lunds socken, Lunds kommun, Skåne län. Schaktningsövervakning 2018. Aja Guldåker & Sebastian Boström.
- 2022:4 Innerstaden 2:1 – Lilla Fiskaregatan, RAÄ Lund 73:1, L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2017. Kristoffer Brink.
- 2022:5 Universitetet 1. RAÄ Lund 73:1, L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Schaktningsövervakning 2021. Sebastian Boström
- 2022:6 Lilla Fiskaregatan och Stora Gräbrödersgatan, fornlämning RAÄ Lund 73:1/Lämningsnr 1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2019. Gertie Ericsson.
- 2022:7 Sankt Petri Kyrkogata. RAÄ Lund /L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2020-2021. Sebastian Boström.
- 2022:8 Sankt Mikael 6. RAÄ Lund /L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2019. Krister Kàm Tayanin.
- 2022:9 Västra Mårtenstorget. RAÄ Lund /L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2020. Linnea Lidh
- 2022:10 Kv Eskil 20. RAÄ Lund /L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2017. Imelda Bakunic Fridén
- 2022:11 Apoteket Svanen, Apotekaren 11, Lunds kommun, Skåne län, Antikvarisk medverkan 2021-2022. Carita Melchert.
- 2022:12 Bredgatan etapp 3. RAÄ Lund 73:1/L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2017-2018. Sebastian Boström.
- 2022:13 Lund 73:1. RAÄ Lund 73:1/L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2017-2018. Krister Kàm Tayanin.
- 2022:14 Tosterups kyrka. Tosterups socken, Tomelilla kommun, Skåne län. Arkeologisk kyrkvindsstädning 2022. Krister Kàm Tayanin.
- 2022:15 Innerstaden 2:1 Lund. RAÄ Lund 73:1/L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2020-2021. Generellt tillstånd – Kraftringen. Imelda Bakunic Fridén
- 2022:16 Kv Domkyrkan 1 och 2. RAÄ Lund 73:1/L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2020–2021. Imelda Bakunic Fridén
- 2022:17 Mårtenstorget. Fornlämning RAÄ Lund 73:1/L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk förundersökning 2022. Imelda Bakunic Fridén
- 2022:18 Innerstaden 2:1, Lund. RAÄ Lund 73:1/L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2020–2021. Generellt tillstånd – VA Syd. Imelda Bakunic Fridén

2022:19	Kv Domkyrkan 1 och Sankt Laurentius 3. Fornlämning RAÄ Lund 73:1/L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2017. Imelda Bakunic Fridén
2022:20	Dalby 63:4 m.fl. RAÄ Dalby 40:1/L1988:815. Dalby socken och Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2020–2021. Linnea Lidh
2022:21	Hällestad 8:144 och S:2, fornlämning RAÄ Hällestad 6:1/Lämningsnr L1989:8988 och L2022:3478, Hällestad sn, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2021. Linda Billström.
2022:22	St Peter 39, Vänskapens hus, Lund, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2021-2022. Carita Melchert.
2022:23	Gryts kyrkogård, Gryts socken, Östra Göinge kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2021-2022. Carita Melchert.
2022:24	Ottoliana 49, Fornlämning RAÄ Ystad 50:1, L1988:3379. Ystads kommun och socken, Skåne län. Arkeologisk kontroll och schaktningsövervakning år 2017. Jan Kockum och Krister Kåm Tayanin.
2022:25	Själabodarna 16, Fornlämning RAÄ Lund 73:1/L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2021. Sebastian Boström och Kristoffer Brink.
2022:26	Själabodarna 16, Fornlämning RAÄ Lund 73:1/L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2022. Sebastian Boström.
2022:27	Stadsparken, Innerstaden 2:1, Fornlämning RAÄ Lund 73:1, L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning, Geoteknik 2018. Kristoffer Brink